

Teorie argumentace

Pavel Arazim

Druhá lekce

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Otázky v argumentaci

- Čím jsou otázky specifické? Jak se liší od tvrzení?
- Jakou roli hrají v argumentaci?
- Jaké jsou adekvátní reakce na otázku?
- Kdy lze nějakou otázku kritizovat?

Specifika otázek

- Na rozdíl od tvrzení otázkám nepřipisujeme pravdivostní hodnotu.
- Otázkou nic netvrdíme, ale vyzýváme druhého k odpovědi.
- Mimo kontext dialogu otázka slouží k vymezení tématu.
- Vymezení tématu také vždy znamená, že otázka vymezuje pole možných odpovědí.

Specifika otázek

- Opravdu otázkou nic netvrdíme?
- Příklad: Je ten pán s černým svetrem sedící v poslední řadě z katedry sociologie?
- Co z takové otázky vyplývá? Že někdo sedí v poslední řadě, nosí černý svetr, je z katedry sociologie?

Inferenční vlastnosti otázek

- Může něco z otázky vyplývat? Může otázka vyplývat z něčeho jiného?
- Každopádně musí jít o vyplývání v širším slova smyslu.
- Spíše než o přenášení pravdivosti jde o přenášení adekvátnosti. Otázka může být adekvátní pouze za určitých podmínek, např. pokud někdo sedí v poslední lavici.
- Ačkoli otázka přímo nic netvrdí, má nějaké presupozice

Presupozice

- Obecně jde o nějaké tvrzení, které musí být pravdivé, aby jiné bylo nějakým způsobem použitelné.
- Podle některých autorů existují tvrzení, která nemohou mít žádnou pravdivostní hodnotu, pokud neplatí jejich presupozice.
- Např. věta „Francouzský král je holohlavý.“ Má nějakou presupozici?
- Dané tvrzení má stejné presupozice jako jeho negace.
- Presupozice tedy z tvrzení i jeho negace vyplývá
- Má smysl hovořit o negaci otázky?

Presupozice otázek

- Zjevně tedy i otázky mohou mít své presupozice, byť v trochu jiném smyslu, než v jakém je mají tvrzení.
- Existuje nějaká otázka bez presupozice?
- Je vůbec presupozice aboslutní pojem?
- Otázka ale tedy zjevně nemusí být neškodná, i když se liší od tvrzení.
- Může být záladnější

Fallacy of too many questions (of a complex question)

- Obecně nemusí být presupozice na závadu, ale nemělo by jich být příliš.
- Otázky mohou nenápadně něco podsouvat právě pomocí presupozic – klasický příklad: „Už jsi přestal bít svého otce?“
- Z tohoto hlediska je obecně žádoucí, aby otázky nebyly příliš komplexní, pokud jde o jejich presupozice.
- Do podobné situace se leckdy dostávají zákonodárci, když hlasují o “slepencích”
- Otázky by tedy měly raději měly být rozděleny, obzvláště pokud jsou si tématicky vzdálené

Loaded questions

- Jde otázkou, jejíž presupozice jsou nějakým způsobem útočné vůči druhé straně.
- “Užil jste si ty peníze, které jste si nakradl z evropských fondů?”
- Jde o druh argumentace ad hominem.
- Opět platí, že je to poměrně záludný postup, protože útok je veden “nepřímo”, přes presupozice.

Disjunktivní otázky

- Dávají odpovídajícímu přímo na výběr mezi možnostmi
- Hrozí zjednodušování, tzv. black-and-white fallacy
- Např.: “Je zebra bílá nebo černá?”
- Taková otázka by neměla opomíjet relevantní možnosti.
- Poměrně často bývají takto kritizovány některé filosofické otázky.
- Znáte nějaký příklad takové kritiky?

Odpověď na otázku

- Samozřejmě by měla být nejlépe správná, ale o tom nelze vždy jasně rozhodnout.
- Někdy takové rozhodování ani nedává smysl.
- Každopádně by odpověď měla být přímá nebo alespoň relevantní.
- Přímá odpověď vychází z akceptace presupozic otázky
- Někdy je ale přijatelné také odmítnout odpovídat, případně říci „Nevím“.
- Těžko ale může být taková odpověď přijatelná, pokud je někdo tázán po zdůvodnění svého předchozího tvrzení.

Argumentum ad ignorantiam

- Jde o argument vycházející z neznalosti.
- Pokud např. nevíme, že P, pak usoudíme, že P neplatí.
- Oprávněnost takové argumentace záleží na kontextu.
- Hovoříme také někdy o tzv. “burden of proof”
- Např. v právu obecně platí presumpce nevinny.
- Někdy ale může být i při neznalosti P být lepší P předpokládat.
- Možná platí “presumpce viny” u osobností s vlivem na obecnou morálku?

Odpovídání otázkou

- Nestandardní postup
- Bývá oprávněn, pokud je něco v nepořádku s původní otázkou
- Typicky pokud jde o tzv. “loaded question”
- Nemusí jít ale nutně o zpochybnění otázky
- Např. když vznikne potřeba ujasnit si téma a charakter dialogu.
- Původní otázka se nakonec může ukázat jako relevantní.

Begging the question

- Obecně chybný způsob zdůvodnění předchozího tvrzení.
- Již předpokládá pravdivost toho, co má dokázat.
- Např. virtus dormitiva u Moliéra.
- Může mít i praktické podoby.
- Kruh nemusí být ale vždy „bludný“.
- O legitimním kruhu hovoří např. Hegel nebo Heidegger.

Průzkumy veřejného mínění

- U otázek je důležitá přesná volba slov
- Stejná otázka může být formulována pro jednu stranu přívětivě i naopak.
- Kontrasty mezi slovy jako zakázat X povolit, sociální dávky X pomoc chudým, podpora znevýhodněných X pozitivní diskriminace
- Stabilita výsledků nezaručuje jejich věrohodnost

Manipulativní průzkumy

- Tváří se, že pouze přináší fakta o veřejném mínění
- Otázka je ale záměrně položena tak, aby se podpořila jedna z možných odpovědí
- Některé pojmy jsou nebezpečné svou neurčitostí – např. chudoba
- Nemělo by zde platit, že účel světí prostředky.
- Také je potřeba uvážit, kdy je veřejné mínění vůbec relevantní.